

BUITEN

27^E JAARGANG N^O. 11

ZATERDAG 18 MAART 1933

Schjabel/sc

ACHTER DE NIEUWE KERK TE DELFT
(BIJ HET ARTIKEL: EEN ZEER APARTE VARIATIE OP HET THEMA „DELFT EN ORANJE”)

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

UIT HET GODSDIENSTIG LEVEN IN MIDDELEEUWSCH ITALIË, DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI (6)	BLZ. 128—129
DE OUDE KENNIS, DOOR V. S.	129, 138
INDRUKKEN UIT HET LAND DER TSJECHEN EN SLOWAKEN (GEÏLL.), DOOR H. CH. G. J. VAN DER MANDERE	BLZ. 130—132
NATUURTULPEN IN DEN ROTSTUIN (GEÏLL.), DOOR G. D. LUTKE MEIJER	BLZ. 132—134
EEN ZEER APARTE VARIATIE OP HET THEMA „DELFT EN ORANJE” (GEÏLL.), DOOR ANNE H. MULLER	BLZ. 127, 134—136
DE ROOVER (GEÏLL.), DOOR J. JALVING	BLZ. 136—137
VAN EEN EERTIJD'S HEILIGE VRUCHT. (DE APPEL IN VOLKSGELOOF EN SAGE), DOOR K.	BLZ. 137—138
AAN DE AXENSTRASSE BIJ HET VIERWALDSTÄTTERMEER IN ZWITSERLAND (ILL.)	BLZ. 138
OLYMPIA (GEDICHT) (GEÏLL.), DOOR EDWARD B. KOSTER	BLZ. 138

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74-76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventueele terugzending.
Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.

Uit het godsdienstige leven in Middelleeuwsch Italië

6) DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI

II. DE FRANCISCANEN

ZIJN onbekommerdheid om den dag van morgen, zijn verachting voor de materieele wereld, zijn leven vol avonturen, zijn uitermate edel gedrag in alle moeilijke omstandigheden en tot slot zijn familietraditie, heeft broeder Franciscus met den idealen ridder gemeen.

Op weg naar Rome werd hij eenmaal door roovers overvallen. Met een goeden glimlach en den humor, hem eigen, gaf hij hun ten antwoord: io sono il trevatore del gran Re (ik ben de troubadour van den grooten Koning) en zong hun een Provençaalsch liedeken toe.

Eer hij de gelote van „armoede” had afgelegd, was het plan bij hem opgekomen, zich aan te sluiten bij Gautier de Brienne, die een veldtocht tegen Frederik II organiseerde.

Tot de populariteit der Franciscanen te Siena heeft vooral bijgedragen de strijd tegen den woeker, dien zij onmiddellijk na hun vestiging aldaar aanbonden. De monniken volgden hierin den geest der voorschriften van hun voorganger, die steeds de hebzucht verfoeide en de weldadigheid prees.

De woekeraars, die door de preeken der Franciscanen wroeging gevoelden, stonden de onrechtmatig verkregen gelden aan de kloosters af. En het aantal dier bekeerde zondaren moet groot geweest zijn. Gregorius IX gaf in 1243 aan de Franciscanen te Siena toestemming, om voor eigen gebruik de sommen te behouden, die de kooplieden daar ter plaatse hun hadden overhandigd als gewetensgeld. Een der Tolomei, messer Tavenna gezegd Pastaglio, gelastte in zijn testament zijn zoon, aan de Minderbroeders het terrein af te staan, gelegen op Castelaccio, om hierdoor onrechtmatig verkregen bezit terug te geven. De zoon, Messer Jacopo, voerde dan ook in 1220 zijns vaders wil uit.

De orde der Franciscanen wist zich zulk een sympathie te verwerven, dat rijke lieden gemakkelijker in den hemel hoopten te komen, wanneer zij in hun klooster begraven werden. Weldra werd de kerk buiten de Porta Ovide een rustplaats voor bijna alle voornamen Sieneesche geslachten en wanneer een podestà stierf tijdens zijn kortstondig bewind, vond ook hij bij de Minorieten zijn eeuwige rustplaats. De Franciscanen waren echter consequent en droegen zorg, dat hun ontslapenen in goed gezelschap bleven. Woekeraars werden niet in hun mausolea opgenomen. Paus Alexander IV,

die hun in 1255 het privilege schonk, in de kloosters te mogen begraven, maakte op hun eigen verzoek in zijn buil het voorbehoud: „met uitzondering van lieden, die woeker hebben bedreven”.

De geslachten der Tolomei, Salimbeni, Salvani te Siena hadden hun graven bij de Franciscanen en dientengevolge werd de kerk dezer orde na verloop van tijd vol van kunstwerken. Helaas is al dat schoons vernield door den brand in het jaar 1655. Er bevonden zich onder schilderingen van Sodoma, Perugia, Pintoricchio, Rafael, Francesco Vanni, Casolani, sculpturen van Taddeo di Bartolo, Cecca en Matteo di Giovanni, Vecchieta, Paolo di Lucca en vele andere kunstenaars. Bovendien werden ook nog de fresco's van de kapel der Piccolomini, Martinuzzi en van het geslacht Docci door het vuur verteerd.

De later op deze plaats opgetrokken kerk bevat slechts schamele resten van deze monumenten.

De Franciscanen te Siena hadden een privilege op de inquisitierechtbank van de jurisdictie der stad, en ongetwijfeld is het aan hen toe te schrijven, dat het kettergericht hier niet zulke sombere sporen heeft achtergelaten als elders. De Franciscanen temperden de „aardsche wijsheid” der Dominicanen.—

De stille muren der Franciscanerkloosters waren echter getuigen van verbitterde twisten over opvattingen en beginselen, waarvan de echo ook in de wereldsche samenleving vernomen werd. Het klooster te Siena was hiervan het brandpunt.

Onmiddellijk na den dood van den stichter teekenden zich twee fracties af in de reeds geweldig groote familie der Franciscanen. De generaal der orde, Elias, stond aan het hoofd van hen, die de armoede hielden voor de dichtertelijke fantasie van een heilig man als broeder Franciscus, maar hoegenaamd geen voorwaarde voor de ontwikkeling der orde, terwijl zij, die de traditie in stand wilden houden, zich richtten naar Joachim de Flore, den voorganger van den Heiligen Franciscus. Deze gingen steeds verder in hun mysticisme, waarbij zij menigmaal van den weg van het gezond menschenverstand, dien Franciscus nooit had verlaten, afwaalden.

Toen de edelman Salimbene tot de orde wilde toetreden, kwam hij bij Elias, die destijds te Parma verblijf hield.

Elias zat met een air van gewicht in het ontvangvertrek van het klooster op een sofa voor het vlamvend haardvuur, met een Armenische muts op het hoofd. Toen de podestà van Parma met eenige notabelen uit de stad binnen kwam, stond de trotsche Franciscan niet eens op. Dit verwonderde den jongeling, die naast hem stond en die verwacht had, een bescheiden monnik aan te treffen. Veertig jaar later, bij het schrijven van zijn kroniek, noemde hij het gedrag van Elias lomp.

Elias streefde toen naar een despotische centralisatie in de orde, en wendde alle middelen aan, om een groot fonds bijeen te garen voor den bouw eener prachtige kerk te Assisi. Daarom dong hij naar de gunst van keizer Frederik II, ten einde op diens steun te kunnen rekenen.

Dit was een belangrijk moment in de ontwikkeling der Franciscanerorde. Gregorius IX had Frederik II in den ban gedaan en poogde op alle wijzen te verhinderen, dat Italië onder zijn scepter kwam. De orden van bedelmonniken zouden hierbij den paus behulpzaam moeten zijn. De Roomsche Curie, ziende, hoe de betrekkingen van den Franciscaner generaal met den keizer steeds vriendschappelijker werden, zette Elias af (1239), hetgeen des te minder moeite kostte, omdat zijn hoogmoed algemeen ergernis wekte.

Elias, „de zoon Beliels”, gelijk Salimbene hem noemt, wenschte onder zich een gehoorzaam leger en geen mystiek voelende monniken in den geest van den Heiligen Franciscus. Om deze reden verhoogde hij onevenredig het aantal wereldlijke broeders, wien het meer te doen was om een gemakkelijker leven, dan om theologische disputen. In Toscane waren destijds in de Franciscaner kloosters viermaal zooveel wereldlijke broeders als geestelijke, in het Sieneesche convent vond Salimbene vijf en twintig leekebroeders, te Pisa zelfs dertig.

Na de afzetting van Elias kwam hierin natuurlijk verandering en in de Franciscaner kloosters begon de mystieke richting zich te verbreiden, welker profeet Joachim de Flore was. Hij werd geboren omstreeks het jaar 1132 en ofschoon het nimmer tot een breuk kwam tusschen hem en de kerk en hij een tijdlang zelfs abt was van de Cisterciënsers, is

wellicht door zijn toedoen de twijfel aan de mogelijkheid van verbetering der Roomsche toestanden, die voor de komst van St. Franciscus algemeen was en het verbreiden van het ergste pessimisme het meest in de hand gewerkt. Ontslagen van zijn verplichtingen als abt, trok hij van klooster tot klooster en spoorde de Benedictijnen tot hervorming aan, omdat zij hun regel veronachtzaamden.

De woorden van den reizenden monnik troffen de harten. Zij, die de wereld moe waren, schaarden zich om hem heen, want een sfeer van vrede en een hemelsche vertroosting omringde dezen apostel. De leer van Joachim was vol van duister mysticisme, hij voorspelde, dat de kerk een vreeselijke crisis zou doormaken in het midden der XIIIe eeuw, en dat in het jaar 1260 de Antichrist de Christenheid zou verdrukken. De geheele kerkelijke hiërarchie met den Apostolischen troon zou onder deze slagen bezwijken, de grootste vertwijfeling zou allen bevangen en eerst na deze beproevingen en rampen zou de bazuin des aartsengels weerklinken en de mysteriën, vervat in de Heilige Schrift, zouden worden geopenbaard.

Uit de Apocalypsis putte Joachim hoop en vertroosting voor de toekomst, hij leerde, dat de derde, allerschoonste aera in de ontwikkeling der Christenheid spoedig zou aanbreken. Na het tijdperk des Vaders en des Zoons zou, te beginnen met het jaar 1260, de aera des Heiligen Geestes volgen. De laatste tien jaren vóór dit tijdperk zouden een voorspel zijn van den grooten krijg: aan de eene zijde zouden de kloosterorden, aan de andere zijde de helsche machten van den Antichrist opgesteld zijn.

Joachim preekte niet alleen, maar heeft ook veel geschreven in profetischen stijl, zijn werken waren over geheel Italië bekend, zij zaaiden angst en ondermijnden het geloof in de bestendigheid van den Apostolischen troon en van de maatschappelijke orde.

(Slot volgt)

DE OUDE KENNIS

IVAN ALEXEJEWITCH BARCHOFF, voorzitter der plaatselijke Sovjet, zat in zijn groote, mooi gemeubileerde werkkamer en smaakte het genot van een goede, op slinksche wijze geïmporteerde sigaret, toen op de deur werd geklopt en een bediende binnentrad: „Kameraad Barchoff, hier is iemand, die U wenscht te spreken”. „Wie is hij en wat verlangt de man?” „Dat wilde hij niet meedeelen. Hij moest U per se zelf spreken!” „Ivan Alexejewitch dacht een oogenblik na. „Zeg dan maar, dat ik hem niet kan ontvangen”. „Dat heb ik reeds gezegd, maar hij laat zich niet afwijzen”. „Wat? Wil hij niet weggaan?” vroeg Barchoff op barschen toon, terwijl hij met een ruk uit zijn stoel opstond. „Hij beweert een oude kennis uit Uw studiejaren te zijn . . .” „Zwijgend liep Ivan het vertrek op en neer. „Nu, laat hem dan maar komen!” zei hij kortaf. „Een oogenblik later werd de deur geopend en vertoonde de bezoeker zich op den drempel. „Onderzoekend zag Barchoff hem aan, maar hij wist hem niet thuis te brengen. De ander echter trad met uitgestrekte hand hem tegemoet: „Wel Ivan Alexejewitch, hoe gaat het er mee, sinds we elkaar het laatst gezien hebben? Je ziet er patent uit, kerel! Het doet me zeer veel genoegen weer eens een ouden kennis te spreken. Herinner je je nog die gekke streken, die we op school hebben uitgehaald . . .?” „Pardon!” onderbrak Barchoff zijn stortvloed van woorden. „Vergist U zich niet? Ik herinner me niet U ooit eerder ontmoet te hebben!” merkte hij koel op. „Wat?! Herken je me dan niet? Ik ben Anichkin, Dmitri Andrejewitch Anichkin! Ben ik dan zóó veranderd? We hebben beiden nog te Leningrad gestudeerd . . .” „Langzaam ging hem een licht op. Anichkin, ja, nu herinnerde hij zich flauw den naam, maar den persoon wist hij toch niet meer thuis te brengen. Het was ook zóó lang geleden geweest, al bijna dertig jaar . . . Maar wat zou hij willen? „Intusschen had deze het zich gemakkelijk gemaakt en in een grooten fauteuil plaats genomen en terwijl hij Barchoff een sigaret aanbood, vervolgde hij zijn woordenstroom, haalde grappen en bijzonderheden aan uit hun studiejaren, noemde namen van hem bekende personen, data en feiten, zoodat bij Ivan Alexejewitch de laatste twijfel verdween en hij begreep, dat het inderdaad zijn klassegenuoot Anichkin moest zijn, die daar voor hem zat. „Maar waar-

om kwam die hem zoo plotseling opzoeken? Hij deed, alsof hij zich hier geheel thuis gevoelde en praatte zonder ophouden, zoodat er geen speld tusschen te steken was. Reeds een half uur was verstreken en nog wist hij niet van opstaan. Het zou weldra etenstijd zijn . . . „Een oogenblik later kwam een bediende waarschuwen, dat het eten was opgediend en Barchoff slaakte een zucht van verlichting, dat er nu een einde aan het bezoek zou komen . . . „Al half zeven?” sprak hij met gekunstelde verbazing. „Nu Anichkin, ge moet me niet kwalijk nemen, maar het eten staat op tafel en mijn vrouw wacht me. Tot weerziens!” „Oh, dat is geen bezwaar. Als oud vriend noodig je me natuurlijk uit om te blijven en de zoo gezellige conversatie aan tafel voort te zetten”. „Watblief?! Noodigt ge Uzelf uit?” vroeg Ivan verwonderd. „Geen kwestie van, waarde vriend. Ik wil zoo onbescheiden niet zijn. Jijzelf zult me vragen om te blijven”. „Ik denk er niet aan! Hoe komt ge er bij?” „Nee, dat meen je niet! Je bent zelf immers veel te verheugd me na al die jaren terug te zien”. „Zeg Anichkin, geen grapjes alstublieft!” antwoordde Barchoff nu ruw. „De aardigheid wordt te ver gedreven. Wilt ge nu gaan of moet ik . . .” „Waarde Ivan Alexejewitch”, viel de ander in de rede, terwijl hij een browning uit zijn zak haalde en die, met de monding op zijn verbaasden toehoorder gericht, aandachtig bekeek. „Beste vriend, het doet me werkelijk zoo'n groot genoegen je weer eens ontmoet te hebben, dat ik er niet toe kan besluiten zoo spoedig weer heen te gaan. Ook zou ik gaarne met je vrouw en kinderen kennis willen maken, en is een gezellig diner niet de geschiktste gelegenheid daarvoor? Zeg het zelf, Ivan Alexejewitch!” „Ten einde raad zag deze om zich heen en moest bekennen, dat hij zich in de macht van zijn ongewenschten bezoeker bevond, die, met het wapen op zijn borst gericht en met den vinger aan den trekker, hem vragend aanzag. „Indien hij zou weigeren, was hij verloren, dat zag hij wel in. Wat was er met dien man, dat hij coûte que coûte wilde blijven dineeren? Was hij zoo uitgehongerd? Dien indruk maakte hij toch niet . . . Enfin, het was maar het beste zich in de situatie te schikken en van zijn kant de comédie voort te zetten. „Het is zoo, mijn waarde! Ik hoop dan ook, dat ge me het genoegen zult willen doen, onze gast te zijn”, zei hij met zuur-zoeten glimlach. „Ik wist wel, dat je een oud vriend niet zou vergeten, Ivan”, sprak de ander, terwijl hij opstond en het pistool in den zak stak. Tutoyeer me nu verder ook maar, zooals vroeger. Vind je zelf niet?” vroeg hij, terwijl hij kameraadschappelijk zijn arm door dien van den verbijsterden Barchoff stak. „Zeker, als ge . . . als je dat graag wilt, Dmitri!” en gearmd traden beiden de eetkamer binnen, waar de vrouw des huizes reeds ongeduldig wachtte. „Het was al over half negen. Twee uur had het diner geduurd. Twee uur had hij op de pijnbank gezeten, tegenover dien duivel in menschengedaante, wiens browning hij in diens zak wist, die aan tafel twee maal een dreigend gebaar had gemaakt, voor hem alleen begrijpelijk en met zijn discours den maaltijd schier eindeloos rekte, „Wat kon hij doen? Den knecht waarschuwen, een teeken geven? Dat zou niet begrepen worden! Zich even verwijderen dorst hij evenmin, want wat zou zijn gast in dien tijd doen? Nee, hij moest wel berusten en zich in het onvermijdelijke schikken. Nog steeds was hem niet duidelijk, wat de ander wilde, wat hij vóór had. Zou hij hem geld willen afpersen? Dat was niet onmogelijk; hij stak ook niet te best in de kleeren, en kreeg hij niet dikwijls genoeg verzoeken om hulp of financieelen steun van vroegere bekenden . . .? „Eindelijk stond zijn gast op, als wilde hij vertrekken. „Waarde Anna Petrovna en Ivan”, sprak hij. „Ik heb nog een bezoek af te leggen en hoop, dat U me voor den verderen avond zult willen excuseeren. Mij rest nu nog de aangename taak U beiden mijn hartelijken dank te betuigen voor de vriendelijke ontvangst”, en terwijl hij zich daarbij speciaal tot zijn gastheer wendde, vervolgde hij: „Ivan Alexejewitch, het doet me buitengewoon veel genoegen je na zoo'n langen tijd te hebben weergezien,” en veelbeteekenend voegde hij er aan toe: „je zult me wel even willen uitlaten, niet waar?” en als terloops tikte hij op zijn jaszak, waar zich de omtrekken van een pistool afteekenden. „Of Barchoff wilde of niet, hij moest zich wel in het onvermijdelijke schikken en ging hem voor naar de anti-chambre, waar hij zijn gast behulpzaam was met het aantrekken van diens pels.

(Slot op bladz. 138)

AAN DE MOLDAU TE PRAAG. LINKS DE DOM, RECHTS DE HRADSCHIN

Indrukken uit het land der Tsjechen en Slowaken

DOOR H. CH. G. J. VAN DER MANDERE

TOT de nieuwe Staten, die het einde van den grooten oorlog in 1918 zag geboren worden, behoorde Tsjechoslowakije. Het doet wat vreemd aan te vernemen, dat de zgn. overeenkomst van Pittsburg, dank zij President Masarijk's optreden in Amerika tot stand gekomen met medewerking van de naar Amerika uitgeweken Tsjechen en Slowaken, voor dezen Staat in den tegenwoordigen vorm den grondslag gelegd heeft. Want tevoren behoorden de Slowaken bij Hongarije, en Bohemen, het aloude, luisterrijke Bohemen, was onderdeel van Oostenrijks' grondgebied. Maar Tsjechen en Slowaken zijn ethnografisch en historisch verbonden, en niet slechts draagt de taal, gelijk kenners ons weten te vertellen, de kenmerken daarvan in zich, maar ook het uiterlijk van land en volk. Het is te danken aan deze samenvoeging van Bohemen — dat Moravië, eens ook onafhankelijk, omsluit — met Slowakije, dat dit centrale land van Midden-Europa dien eigenaardigen, langgerekten vorm heeft, die het een strategisch niet zoo bijzonder gunstige ligging verschafft. Men bedenke maar even, dat de afstand van het meest Westelijke tot het meest Oostelijke punt van Tsjechoslowakije ongeveer 1000 K.M. is, nog ongerekend het feit, dat bijkans eeuwen van beschaving Praag in het Westen schijnen te scheiden van Karpathen-Rusland in het Oosten. Wat beide deelen van de nieuwe Republiek gemeen hebben, ligt voor een deel daarin, dat zij beide een groote vlakte vormen, die door hooge bergketenen van de omringende landen wordt afgesloten. Dit maakt Tsjechoslowakije en de beide groote onderdeelen daarvan, tot eenheden, die zich niet slechts ethnografisch, maar ook economisch merkbaar maken. Wel is zoodoende Tsjechoslowakije een typisch minderhedenland, waarin b.v. de Duitschers ongeveer 3 miljoen van de bijkans 14 miljoen der totale bevolking omvatten, maar toch een land met eigen eenheid

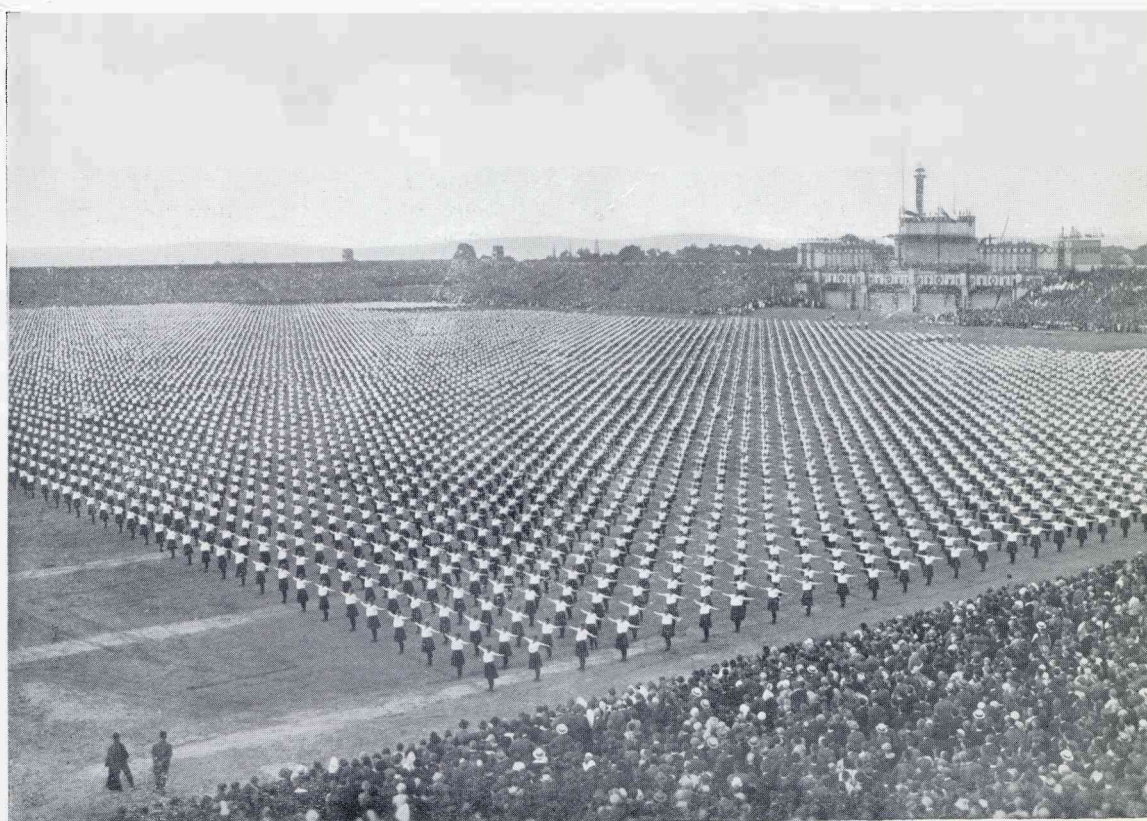
en structuur, dat niet verdeeld had kunnen worden dan ten nadeele van land en bevolking zelf. ∞ Als men vraagt of Tsjechoslowakije een mooi land is, zal degene, die het bereisd heeft, de vraag moeilijk anders dan bevestigend kunnen beantwoorden. Het hangt er intusschen van af wat men onder natuurschoon verstaat. Er zijn nu eenmaal personen, die zich geen natuurschoon kunnen denken zonder sneeuwbergen op den achtergrond, en er zijn anderen, die aan bosschen, afgewisseld door water, de voorkeur geven, en weer anderen, die natuurschoon slechts aanwezig achten, wanneer de oneindige zee de kusten van het land bespoelt. Wilde, woeste natuur vindt men, tengevolge van de omringende berglandschappen, in Tsjechoslowakije slechts bij de grenzen, maar het is een genot door welk deel van het land ook te reizen. Drie rivieren, de Elbe, de Oder en de Donau besproeien het; de groote spoorwegverbindingen, die leiden van Duitschland naar den Balkan, van de Oostzee-Staten naar het Zuiden, van Frankrijk en Italië naar het Oosten, van den Balkan naar Polen en Lithauen, alle loopen zij voor een kleiner of grooter deel door Tsjechoslowakije. ∞ Na een glorierijk bestaan van eeuwen verloor Bohemen in 1621 zijn onafhankelijkheid aan het machtige Oostenrijksche Keizerrijk, welks troepen zijn laatsten Koning, den wuften Frederik van den Ffaltz, nabij den Witten Berg onder de rook van Praag versloegen. Zeldzaam zijn de voorbeelden in de geschiedenis, waarbij een overwinning zoo groote gevolgen had. Voor een niet gering gedeelte dank zij de onbekwaamheid van dezen zelfgekozen regeerder, die vluchtte zoo snel hij kon, zoover hij vermocht, totdat hij het veilige Nederlandsch grondgebied onder de voeten had. Een waar schrikbewind werd van Oostenrijksche zijde over Bohemen uitgeoefend; geen genade werd gegeven; goederen noch personen werden gespaard. Zoo ontstonden die geweldig groote

bezittingen, die nog voor den oorlog tot gevolg hadden, dat de familie der Schwarzenbergen voor bijkans een tiende gedeelte over het Boheemsch grondgebied beschikte. En Bohemen berustte in zijn lot, werd vertreden door de legers van Frederik den Grooten en van Maria Theresia, en in Bohemen bloeide slechts de hoofdstad Praag, die zich kunstrijk ontwikkeld heeft, alle eeuwen door. Maar in de tweede helft der negentiende eeuw brak het ontwakend nationalisme zich ook in Bohemen baan. De Tsjechen begonnen zich te gevoelen als meerderheid tegenover een vreemde minderheid, die hen regeerde. En met alle middelen werd de wederopleving bevorderd. Een eigen Tsjechische kunst ontstond; Tsjechische literatuur werd bevorderd; kleine bijdragen brachten de nationale Tsjechische Opera te Praag tot stand. De lichaamsbeweging is onder deze factoren niet achter gebleven. Wie herinnert zich niet wat de zgn. turnvader Jahn voor de herleving van het Duitsche nationale gevoel heeft gedaan! In Bohemen zijn de Sokols een factor van overwegend sociale en politieke beteekenis geworden. Niet, dat zij zich aan iets anders dan aan gymnastiek en lichaams oefening en sport wijdden, maar tezamen de sport beoefenden, werden deze jongelieden één in denken en gevoelen, en al zijn de Sokols nooit naar buiten opgetreden, zij hebben den nationalen eenheidszin helpen grondvesten en versterken. De Sokols nemen dan ook in het Tsjechische leven van voor en na den oorlog een bijzondere plaats in, een geheel andere dan die, welke zelfs de meest populaire gymnastiekverenigingen in andere landen kunnen verkrijgen. Zelfs heeft Bohemen meer dan een Sokolbeweging, want het sociaal-democratische gedeelte in den nieuwen republikeinschen Staat, die op uiterst democratische wijze wordt geregeerd, heeft naast de zgn. burgerlijke zijn eigen Sokols opgericht. Vandaar, dat in Bohemen en Slowakije de ontwikkeling van de lichaamsbeweging op zoo hoogen trap staat. Zij, die Praag kennen, weten, dat, wanneer zij de Moldau overgegaan en gekomen zijn in de zgn. kleine stad, die den grooten burcht en tal van prachtige oude paleizen bergt, zij ook komen aan de nieuwe stadions en de groote terreinen, die daarbij voor sport liggen. Dat zijn terreinen, die veelvuldig in gebruik zijn, waar het nimmer noch aan uitvoerenden, noch aan belangstellenden ontbreekt. Wie in 1927 toevalligerwijze in Praag vertoefde, toen de sociaaldemocratische Sokols hun groote demonstraties gaven, zal zich herinneren, welk een typisch enthousiasme van deze bijeenkomsten uitging. Dat is inderdaad iets heel bijzonders, de Tsjechische Sokols, die een karakteristiek zijn van het volk, welke zeker niet zoo spoedig zullen heengaan! ☒ Bohemen, dat honderden jaren geleden het toen nog onafhankelijke Moravië opslokte en een tijdlang heerschte over een groot deel van Silezië, dat intusschen door Frederik den Grooten aan Maria Theresia werd ontnomen, is aan alle zijden door hooge gebergten ingesloten. Daar is in het Westen het zgn. Ertsgebergte, dat eens rijk was aan delfstoffen, doch reeds honderden jaren geleden geheel werd uitgeput; het scheidt Bohemen van het zuidelijk deel van Saksen. Daar is in het Zuiden het prachtige Boheemsche Woud, hooggebergte bij uit-

DE MOLDAU IN PRAAG

nemendheid, waar men in de lange en donkere winteravonden de mooie kant maakt, die des zomers in de Boheemsche en Slowaaksche badplaatsen wordt verkocht. En daar is in het Noorden het Reuzengebergte, dat hier en daar, ook wat de eigenaardige formaties aangaat, een voortzetting schijnt van de Saksische Schweiz, waardoor de Elbe stroomt, nadat deze Bohemen verlaten heeft. Dit Reuzengebergte ligt deels op Boheemsch, deels op Silezisch gebied; de hoogste toppen zijn van Bohemen uit te bereiken, maar vormen reeds geen Boheemsch grondgebied meer. Temidden van deze kloven, dalen en diepten heeft in 1866 de vreeselijke oorlog gewoed, dien Pruisen en Oostenrijk voerden, en die eindigde op het bloedige slagveld van Sadowa, midden in het Reuzengebergte gelegen. Van alle zijden kan men het doortrekken, en overal is het er mooi en wild en ontzagwekkend. Maar toch behoort tot de mooiste deelen de weg, die per spoor van Pardubitz naar Turnow en verder naar het industrielerijke Reichenberg of Liberec voert. Dat Pardubitz ligt aan den grooten spoorweg van Praag naar Weenen over Brünn en Pressburg, het laatste thans Bratislava geheeten. Pardubitz op zichzelf biedt niet veel bezienswaardigs, maar is toch een typisch Tsjechisch plaatsje, half stad, half dorp, in opkomst om wellicht eens, gelijk het niet zoo heel ver verwijderde Collin, industrieplaats van eenige beteekenis te worden. Eigenaardig

VRIJE OEFENINGEN DOOR VROUWEN VAN DE ORGANISATIE SOKOL

is, dat het nabij Collin gelegen Kutnahora, vroeger de zilverstad van Bohemen bij uitnemendheid, na de hoofdstad Praag onbetwist de tweede in rang, alle uiterlijke en innerlijke beteekenis heeft verloren. Vreemd ook, dat Tabor, de stad, die niet bij toeval met dezen bijbelschen naam werd bestempeld, thans min of meer verlaten schijnt en slechts lijkt te leven op de tradities, die het in zich bergt. Daarentegen is Collin, een uiterst klein plaatsje toen in 1757 Frederik de Groote er zoo geducht werd verslagen, thans een stad van beteekenis. Het is niet alleen in het leven der individuen, dat ebbe en vloed zich regelmatig afwisselen; de landen en de steden toonen het. (Slot volgt)

Natuurtulpen in den rotstuin

DOOR G. D. LUTKE MEIJER

HEBT U wel eens gehoord, dat er behalve de van ouds gecultiveerde tuin- en snijtulpen nog andere tulpen zijn, eigenlijk wilde tulpen, die men uit hun vaderland, uit Perzië, Turkestan en het Himalaya-gebied, op Hollandschen bodem heeft overgeplant: kleine, meestal laagblijvende gewasjes, maar met een kleurengeweld, waar men van staat te kijken? Juist in den tijd, dat er nog zoo weinig is, als in Uw rotstuin tusschen de steenen nog maar hier en daar wat Aubrietia, een enkele primula-soort en wellicht een Erica carnea met zijn bloemen komt, pronken er deze tulpjes. Echte zonnekinderen zijn het. Op een warm en licht plekje in den rotstuin toonen ze hun dankbaarheid voor de lentezon door al heel vroeg hun bloemblaadjes als stralende sterretjes open te spreiden, alsof ze zich zoo wijd, wijd mogelijk wilden openstellen voor al dat milde licht. ☼ Ze behooren net als de andere tulpen tot de gewassen, die geschiedenis hebben gemaakt, al hebben zij geen deel gehad in den beruchten windhandel, waaraan onze voorouders in het begin van de zeventiende eeuw zich te buiten gingen. Maar evenals deze bollen hebben ook zij groote reizen gemaakt, voor zij in de handen onzer bollenkwekers arriveerden. De gewone tulp moet afkomstig zijn uit Turkije of Syrië. Vooral de Turken kweekten haar met waren hartstocht en het is, naar men zegt, aan

ZUID-MORAVISCH MEISJES IN NATIONALE KLEEDERDRACHT

HET DORP ZÁZRIVA IN SLOWAKIJE

hun hoofddeksel, de tulban, te danken, dat men haar den naam tulipa (in het Deensch nog steeds Tulipan) heeft gegeven. Het was zoo'n beetje de nationale bloem der Turken, zooals de Chrysantheum de volksbloem is in Japan. In de maand April, als zij bloeiden, werd zelfs in het paleis van den sultan een weidsch „tulpenfeest” gevierd. Voor Turken en Perzen was de tulpenbloem het symbool der volmaakte liefde en ook bij ons — al heeft menig lezer er nog nooit van gehoord — is dit oude symbool nog steeds van kracht, alhoewel er zich een ironisch nevenbegrip naast heeft ontwikkeld: het is voor ons het zinnebeeld geworden van warme, maar helaas veranderlijke liefde. ☼ Omstreeks het midden van de zestiende eeuw was de tulp al in Italië ingeburgerd en in 1558 kreeg een liefhebber te Augsburg in Duitschland een aantal bollen toegestuurd door een Turkschen zakenvriend uit Konstantinopel. Gesner, de beroemde natuurkundige uit die dagen, is de eerste geweest, die ze beschreef. Hij zag ze in 1559 in den tuin van dezen liefhebber bloeien. ☼ Tien jaar later lieten Amsterdamse kooplieden, die van het nieuwe gewas hadden gehoord, een groote partij uit Konstantinopel komen. Het kostte hun een flinke duit, maar ze zagen toekomst in deze bollen en zoo waarlijk slaagden zij er in den tulpen een ongekende populariteit te geven, die nu bijna vier eeuwen later nog niet is getaand. Het gold spoedig voor goeden smaak zeldzame tulpen in zijn tuin te hebben. Wie voldoende vermogend was en niet aan deze manie meedeed, wist klaarblijkelijk niet wat tot den „bon ton” hoorde. Tot tenslotte de bollen aan de beurs werden verhandeld en men er in ging speculeeren, zooals thans in oliën en rubbers. Men werd dikwijls schatrijk, zonder de bollen te hebben gezien, die dezen rijkdom verschaften, en aan den anderen kant: men speculeerde zich soms dood, kocht en verkocht tot men geruineerd was, ja, handelde in bollen, die dikwijls niet eens bestonden. Dat was de windhandel van de jaren 1634 tot 1637, toen er eens in één stad binnen een jaar tijds voor tienmillioen gulden aan tulpenbollen werd omgezet. Eens is voor een enkele zeldzame bol 4600 gulden geboden, terwijl het klassieke geval van dien fanatieken tulpenliefhebber, die zich voor een vurig begeerde bol altemet uitkleedde en er behalve een pak kleeren, een zilveren beker, een bed met toebehooren, 1000 pond kaas, twee vaatjes boter,

Foto van Tubergen

TULIPA SYLVESTRIS

vier vaten bier en twee okshoofden wijn, 24 stuks vee, n.l. vier vette ossen, acht zware varkens en twaalf schapen en tenslotte nog zes last koren voor gaf, wel heel duidelijk toont, wat een bekoring er van dien windhandel uitging. ☼ Aan dien windhandel hebben de natuurtulpjes waarschijnlijk niet meegedaan, al heeft men ook in die dagen reeds belangstelling voor hen gehad. Een typisch voorbeeld van de omzwervingen, die vele hunner maakten, voor zij in de handen onzer kweekers belandden, geeft de welbekende Lady-tulp, de *Tulipa clusiana*. Een teekenende naam: de plant is zoo sierlijk en gratieus en haar kleine bloempjes, die van binnen helder wit met purpuren hartje en van buiten helderrood zijn, verklaren volkomen waarom de geloovige Zuiderlingen de tulp naar de Moeder Gods noemden, die immers ook innerlijk rein was en warm en liefderijk naar buiten. Deze tulp, die voor rotstuintuin bijzonder geschikt is, komt oorspronkelijk uit Perzië. Ze is vandaar overgebracht naar Konstantinopel langs een der oude handelswegen, die het Oosten met het avondland verbinden. Welke Italiaansche handelsman haar vandaar naar zijn vaderland heeft gebracht, is onbekend, maar zeker is, dat omstreeks het jaar 1600 de *Tulipa clusiana* algemeen te Florence werd gekweekt. En vandaar zette ze haar tocht over de Middellandsche Zee voort en stormenderhand veroverde ze Spanje, waar weldra iedere grande dit fijne tulpje kweekte. Nu nog vindt men het verwilderd in bepaalde Spaansche contrijen. Tenslotte kregen Hollandsche kweekers een partijtje *clusiana's* in handen. Zij zorgden er voor, dat de Lady-tulp haar veroveringstocht over den aardbol voortzetten kon. ☼ Aardig is de *Tulipa sylvestris*. Als er één gewasje geschikt is voor losse groepjes in rotstuintuin of gazon, dan is het wel dit met zijn zachte goudgele bloemen, wier breede bloemblaadjes zich in de zon wijd uitspreiden. Evenals *Tulipa Greigi*, oranje-rood met een zwart hart en bruine gevlekte bladeren, is ook de *sylvestris* uit Klein Azië afkomstig. *Greigi* is ongeveer 20 cm hoog. Nog kleiner is *Tulipa Hageri*, ook uit genoemd land afkomstig. Deze brengt het tot niet meer dan 15 cm. De bloemen zijn koperrood en staan dikwijls met twee of drie aan een steel. ☼ Ook de nog te noemen dwergsoorten, waarvan er bijna geen boven de vijftien cm uitgaat, zijn geschikt om in Uw rotstuintuin te worden geplaatst, zooals bovenstaande foto toont, aan den rand van een paar groote steenen, of wel aan den voet van een blanke *Genista* of in de plantholten van een

terrasmuurtje. Een soort, die meestal drie tot vijf bloemen op een steel draagt, is *dasystemon* met witte bloemen en een geel hart, niet meer dan anderhalven decimeter hoog. *Tulipa armena* heeft helderroode, *australis* kleine, gele en van buiten rood „angehauchte” bloemen, *tulipa batalini* heel zachtgele bloemsterretjes en dunne lijnvormige bladeren. Deze laatste heeft een zustersoort, die *felrood* is en *Tulipa linifolia* heet. Heel bekend is ook de *Tulipa Eichleri* met groote vuurroode bloemen en een geel met zwart hart. Deze is wat hooger, maar door zijn vroege rood uitstekend geschikt voor border of rotstuintuin. Een levendige kleurencombinatie heeft de dwergsoort *Tulipa humilis* met rose bloemen en een geel hart. ☼ Een der meest gevraagde natuurtulpen is *Tulipa Kaufmaniana*, de zoogenaamde waterlelie-tulp, aldus geheeten, omdat de geopende bloem met zijn geelgeklepte wit en rose buitenzijde werkelijk wat op een waterlelie lijkt. Deze tulp, die niet hooger wordt dan 20 cm, heeft bovendien nog de verdienste, de vroegste van alle buitenbloeiende tulpen te zijn en groote bloemen te hebben. Er zijn door toedoen van de Hollandsche kweekers al weer allerlei variaties uit ontstaan, waarvan de een rose is met donkergeel centrum; een andere, een echte dwergsoort van 15 cm, is daarentegen zuiver wit. Deze laatste heet *Gaiety*. Dan is er een variëteit, die *Brillant* heet en rood is met een geel hartje, en een andere van diep geel met roodachtig centrum. ☼ Een in den laatsten tijd ingevoerde nieuwe soort is de Turkestansche *Tulipa kuschensis* met vermillioenroode bloemen, die groote gitzwarte vlekken hebben. Evenals eenige andere soorten hebben de bollen van deze laatste een wollige beharing. ☼ Heel vroeg is de roode *Tulipa praecox*, die U om gunstige resultaten te krijgen echter een zoo zonnig mogelijk plekje in Uw rots moet geven, b.v. aan den voet van een naar het Zuiden gekeerd muurtje. Het zal U natuurlijk niet ontgaan zijn, dat daar in het voorjaar de grond het eerst ontdooid is en de planten het snelst komen. De *saxatilis*, een soort, die van het eiland Kreta afkomstig is, verlangt een beschutte standplaats, b.v. in de luwte van een *Cotoneaster* of *Genista*. Deze soort komt n.l. wat heel gauw met zijn bladeren voor den dag, die dan licht van den uitdrogende Noorden- of Oostenwind lijden. De *saxatilis* heeft meest twee rose, goudhartige bloemen op één steel. ☼ En zoo zijn er nog verscheidene andere soorten, alle met hun eigen bijzonderheden, met levendige kleuren, zooals

Foto van Tubergen

TULIPA CLUSIANA

de gouden *Tulipa sylvestris* van Perzië, die zoo geschikt is voor „verwilderende” groepjes in den tuin; met veel bloemen op een stengel, zooals de *turkestanica* (wit met een geel hart), verder soorten als de lila *Tulipa violacea*, die men in een koele serre zelfs in potten kan vervroegen en 15 cm hoog is, de *Sprengeri*, die later komt dan eenige andere tulp en nog bloeit als de Darwins hun blaadjes al weer laten vallen, de kleine *Tulipa persica* met zijn vuilbrons aan den buitenkant en zijn okergeel van binnen of wel de *Fosteriana* van Centraal Azië, wier voorouders heel wat reizen zullen hebben gemaakt op den schommelenden rug van een kameel alvorens zij in onze tuinen belandden. Deze soort kenmerkt zich door een paar eigenwijs groote bladeren, die twintig centimeter breed zijn en niet zelden tot een soort sigaar ineen zijn gerold. ☼ Wat tenslotte de behandeling dezer bolletjes betreft: we hebben voor de *sylvestris* reeds aangegeven, dat zij zich gemakkelijk laten verwilderen, d.w.z., dat zij op een gunstige, goed gedraineerde plaats uitgeplant en verder met rust gelaten, na verloop van een paar jaar zijn uitgestoeld tot een heele groep van bloeiende bolletjes. Andere, zooals de *saxatilis*, doen het een tweede jaar niet zoo gemakkelijk en vereischen wat meer zorg. In wat lichten grond is het niet aan te raden de bollen zonder meer te laten staan. Het best is, dat U eerst rustig wacht, tot het loof is afgestorven. Zooals U weet, hebben bolgewassen bij het opslaan van reservevoedsel hun blad noodig om zon, lucht en water tot waardevolle proviand te verwerken en hoe langer het blad groen blijft, hoe meer voedsel zij kunnen bereiden. Het verdient in droge voorzomers daarom zelfs aanbeveling door passend begieten het blad zoo lang mogelijk frisch te houden. Maar tenslotte is het dan toch verdord en dan is het het best de bollen uit den grond te halen en in de zon te laten drogen. Den geheelen zomer bewaart U ze in droog scherp zand of turfmoalm (zand is het beste!), om ze in den herfst weer een plaatsje te geven in Uw tuin. Aldus behandeld, kunt U op Uw natuurtulpjes rekenen: zij zullen U dan niet in den steek laten en het volgende voorjaar hun heldere kleuren en afwisselende vormen wel weer laten zien.

Een zeer aparte variatie op het thema „Delft en Oranje”

DOOR ANNE H. MULDER

WILT u nog éénmaal luisteren? Ik weet, het verveelt u. Het is in deze tijd van herdenking maar al te vaak herhaald, het verhaal van Oranje en Balthasar Gerards; u hebt verhandelingen gehad over den stamboom van Oranje en de tirannie van het Habsburgsche huis, over den weerstand in deze landen en de straffen uit Spanje, over Oranje's Fransche politiek enz. enz. . . . en het verveelt u. ☼ Maar mag ik nu dat oud vaderlandsche liedje nòg eens zingen, nu in een andere toonsoort, waarop uw hart misschien beter is afgestemd? Mag ik het décor be-

DETAIL VAN HET GRAFMONUMENT VAN WILLEM DEN ZWIJGER TE DELFT

Foto van Tubergen

NATUURTULPEN IN DEN ROTSTUIN. *TULIPA SPRENGERI*, DE LAATSTE VAN ALLE TULPEN

schrijven, zooals ik het gevonden heb en het verhaal meedeelen zooals het zich zelf vertelt op de oude grachten, het Prinsenhof, de Kerk, de Groote Markt? ☼ Ik heb het niet uit dikke boeken, al heb ik toevallig een uitgebreide studie van dit tijdperk gemaakt. Ik heb het zóó afgeluisterd van de oude gevels en schemerige grachten en in zich zelf besloten gebouwen, in Delft. — ☼ Eigenlijk moet je den weg niet kennen, wanneer je er aankomt. Want zoodra men iets heeft waar men beslist naar toe moet, wordt de rest er minder belangrijk om. Zoo zonder doel is het meest intensieve slenteren. ☼ Heel vaag weten, dat „ergens” de Nieuwe Kerk ligt en „ergens” het Prinsenhof en dan maar gaan langs die grachtjes en straatjes en er de innigheid van bewust zijn en de stilte. Boomen, huizen, menschen, waartusschen je den weg niet weet . . . ☼ Tot plotseling — je een korte straat uitloopt en daar sta je

op de markt. 't Is Donderdag; het staat er vol kraampjes, er is geschreeuw en er vlammen felle kleuren, je staat er midden tusschen lappen zij, vruchten, boeken, olie-bollen en schoenveters. . . . maar — glorieus, onaantastbaar, in zichzelf verstild staat daar de toren van de „Nieuwe Kerk”. Zóó rank, zóó sterk, zoo boven alles uit behoort een toren te staan. Daar beneden woelt het kleurige, lawaaiige leven, daar staat een kwakzalver op een tafel te schreeuwen — maar daarboven uit staat de toren, zuiver omhoog. Het is heerlijk, wat over en langs die markt te slenteren om dan eindelijk aan de ingang van de Kerk te lezen dat toe-

gangskaartjes op de Markt nr. 45 verkrijgbaar zijn. Het is een antiquair die daar woont en die u vriendelijk ontvangt tusschen al z'n kostbare blauwe porselein, meenend dat u iets koopen komt. En nu moet u vooral niet direct doen wat het kleine gidsje, dat tevens bewijs van toegang is, u aangeeft — naar den koster gaan. Neen, eerst nog even het marktruoer bekijken en vooral van een stil plekje af nog een tijd genieten van de zuivere lijnen van den toren, zooals hij daar opstijgt de lucht in. ☞ Ja, en als nu niemand je kent en je schrijft artikeltjes, kun je zelfs even in een raamkozijn gaan zitten, maar ik weet niet of uw prestige dit toelaat. — In iedere beschrijving van de Nieuwe Kerk leest men natuurlijk, dat je door een kerkportaal in de kerk komt, maar u moet mij niet kwalijk nemen, ik kom door de deur in het kerkportaal en dat is voorloopig genoeg. Deze vierkante ruimte is niets dan vier muren met gewelven, maar suggereert iets van zóo heerlijke ruimte, dat je er éven blijft staan. En dan eerst belt u den koster en gaat binnen. ☞ Men is de kerk aan 't restaureeren, waardoor de ruimte gestoord wordt door een houten tusschenwand. Wanneer u doorloopt komt u in het koor van de kerk met, wat voor velen het gewichtigste van Delft is, het graf. Ik wil u niet vermoeien met te beschrijven, wat u voor 35 cents, in details uitvoerig, in uw gidsje kunt lezen. ☞ Alleen even zeggen dat op de tombe het beeld van den Prins rust, levensgroot en op een matras, die uit zuiver wit Italiaansch marmmer ragfijn gewerkt is. Aan de voeten van den Prins ligt z'n onvergetelijke en onafscheidelijke hond, waarvan de verhalen hoe hij z'n heer eenmaal het leven redde (bij een nachtelijken overval van Romero) en hoe hij na den moord ook stierf van verdriet, bekend genoeg zijn. Van dit praalgraf nu zijn beeld, matras en hond uit één stuk vervaardigd. Het tweede, zittende beeld van den Prins, de zuilen, de allegorische figuren, de spreuken en deviezen, de vertaling van het Latijnsche graf-schrift, de graven der andere vorstelijke personen, het graf van Hugo de Groot, het raam van Konijnenburg, u vindt het alles in dat kleine gidsje opgenoemd en u kunt er tusschen dwalen en voor staan te droomen, en het al of niet trachten te beleven in deze heerlijke, hooge kerk — er zijn (of althans voor mij waren die er) andere dingen, die u dichterbij het heele gebeuren van dien tijd brengen. Het is net of de huizen er van weten, of de oude boomen Balthasar Gerards hebben zien vluchten, of er van alles iets is blijven hangen . . . ☞ Het zou eigenlijk heelemaal niet verwonderen als hier, over de Markt of langs de Oude Delft, nog hovelingen te paard kwamen aandraven met breedgerande, vilten hoeden, schoudermantels, hooggeplooiden kragen en den geuzenpenning; als we in het Prinsenhof Oranje's hond weer hoorden blaffen of Louise de Coligny ons voorging door de gang. ☞ Niets verwondert meer — want als we het smalle, lange poortje van het Prinsenhof zijn

doorgegaan en op het binnenhof staan, is negentienhonderdzoveel vergeten! ☞ Er is geen grooter artist dan de verbeelding; met een paar gegevens bouwt ze een heele scène op. Hier hebben we niets dan een trap, een gang en de deur van een eetvertrek en dit is voldoende om alles van nabij te beleven. De geheele, verraderlijke scène, het ronddraaien, al uren van te voren, van (zooals hij voorgeeft te heeten) François Guyon, die n.b. van 's Prinsen eigen geld, z.g. om betere kleeren te koopen voor het kerkbezoek, zich de moordtuigen had aangeschaft, het vragen om het paspoort, het angstige wachten van Guyon, tot hij een hand zal hooren aan de deurknop van de eetzaal, dit alles is er voelbaar! Die deur was het, die trap, dáár zijn de schietgaten in den muur . . . er is een huivering blijven hangen. En we voelen dat deze leege plek, dit, ik zou bijna zeggen negatieve monument, sterker spreekt dan al het andere. Even wil ik opmerken dat de schietgaten te laag, op kniehoogte, liggen, waaruit we dus kunnen opmaken dat de vloer is opgehoogd. Ook heeft lijkschouwing uitgewezen, dat de prins niet in, maar onder het hart getroffen is, zoodat hij wel degelijk het „Mon Dieu, ayez pitié de mon âme! Mon Dieu, ayez pitié de ce pauvre peuple” kan hebben gesproken.

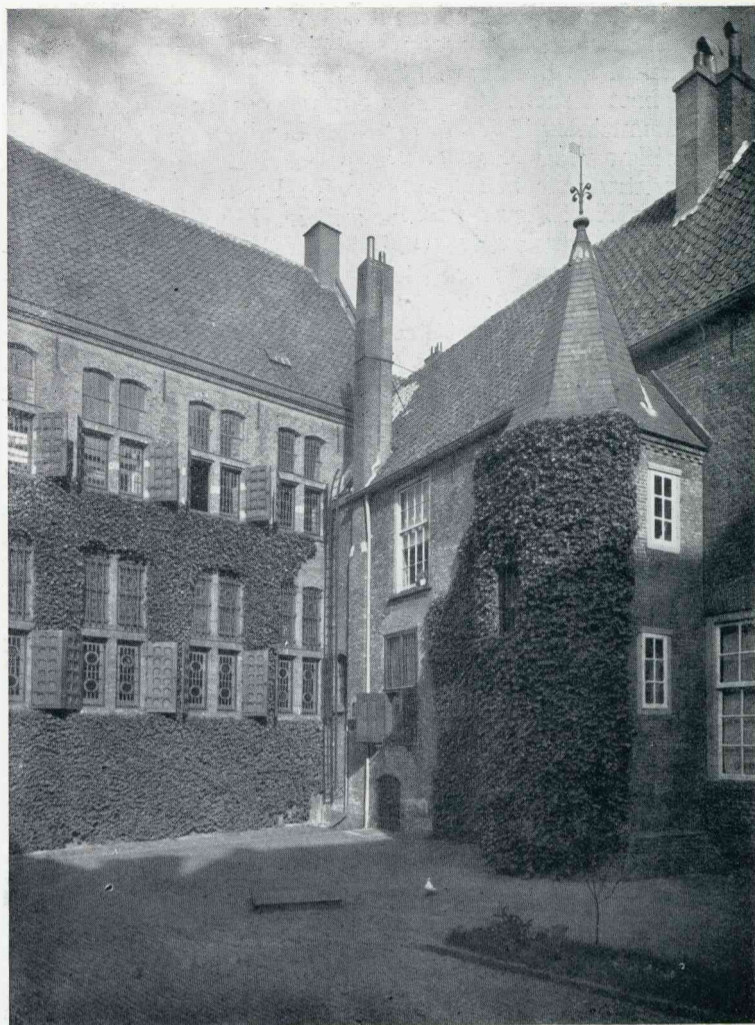
GRAFMONUMENT VAN DEN ZWIJGER. VOORZIJD MET ZITTENDE FIGUUR

☞ Het mooie van die noodlottige eetzaal is, voor mij, de gebogen lijn van den langen achterwand, die kromming, zoo heerlijk oud en ongemotiveerd, zooals we dat in oude kloostergebouwen (het was n.l. eerst een klooster) zoo vaak vinden. ☞ Natuurlijk heeft men er een museum van gemaakt, u kunt er dus van alles zien, een teekening van de begrafenisstoet, portretten, schilderijen, penningen, allerlei meubelen en voorwerpen enz. Maar het mooiste blijft voor mij die stille, ongemotiveerde beweging in de lijn van den muur. ☞ Ook boven zijn eenige museumzalen, waar o.a. al de penningen bewaard worden, die geslagen zijn van het Huis van Oranje, verder de boekenkast van Hugo de Groot, stoffige, half vergane vaandels van de Schutterij, het blauwe Delftsche aardewerk enz. Wat dat aardewerk betreft — beneden, in de „eetzaal” dus, hangt een soort tegel, van, zooals men mij vertelde, heel oud rood aardewerk, dat eigenlijk nog veel inniger is dan het blauwe en véél meer „aardewerk”. ☞ Eigenaardig dat de andere bovenzaal Oostersche dingen bevat (waarvoor u beter naar het Ethnografisch museum te Leiden of het Koloniaal Instituut te Amsterdam kunt gaan). Maar wél heel typisch is dat ze hier een „Angkloeng” hebben, een instrument geheel van bamboeriet, met dat heerlijk droomerig geluid dat alléén van het Oosten is . . . ☞ Zoo werd dus het Prinsenhof een Museum, maar nóg woont er een Frederik Hendrik, n.l. het zootje van den gids, dat evenals Frederik Hendrik op het Prinsenhof geboren werd. ☞ U moet vooral van hier niet jachten naar den trein. Eerst nog wat dwalen . . . misschien dat u, plotseling, de torenklok hoort spelen, zoo'n echt oud-Hollandsch lied, dat als een metalen regen over het stadje valt.

DE ROOVER

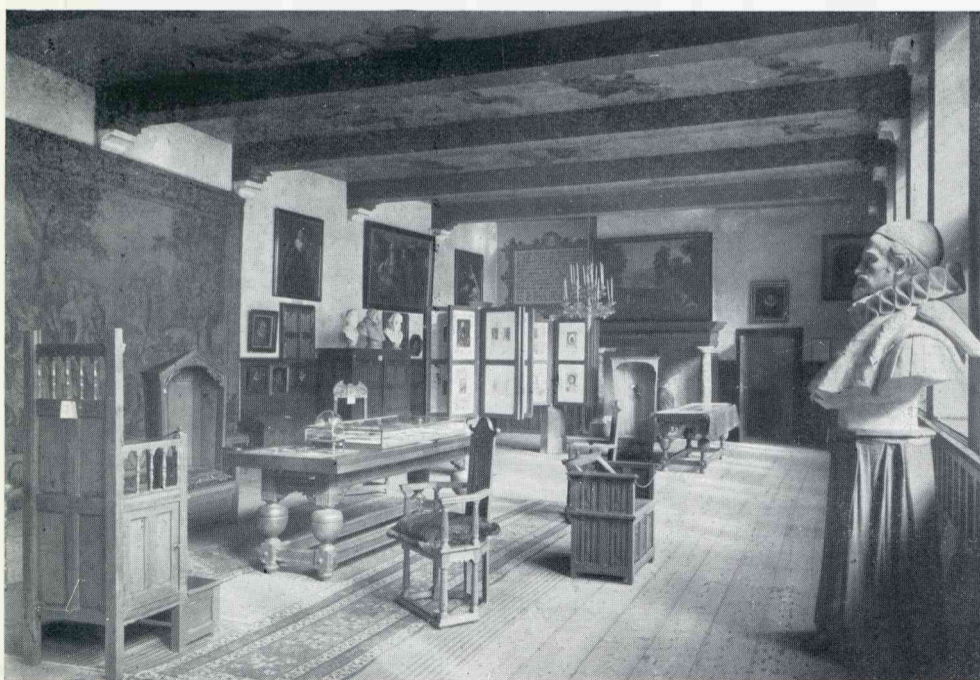
DOOR J. JALVING

GRAUW en verlaten liggen de velden onder den killen greep van den winter. Behalve een enkele bonte kraai, die traag voortroeft, draagt geen enkel levend wezen iets bij tot verbreking van de sombere stemming: het is alles dood en verderf dat over de eenzame steppe waart. ☞ Lampe de haas, die zich op de uitgestrekte weiden gaarne pleegt op te houden, heeft in den meest letterlijken zin het hazenpad gekozen en zich de dekking van tuinen en hakhout rond de polderboerderijen verzekerd. Hier althans kan hij de felste striemen van het grimmige jaargetijde ontgaan. Weliswaar loert daar van alle zijden het oog van den strooper, om met wildstrikken den roestbruinen pelsdrager te verschalken en is Lampe's aartsvijand, de wezel, doorlopend op het oorlogspad, maar al met al is zulks toch nog te verkiezen boven de bittere armoede der grijnzende vlakte, waar alle levenskansen ontbreken. ☞ Aan den einder wordt een stip zichtbaar, meer niet. Nu eens in lange glijvlucht, dan weer als iets dat op een onzichtbaar punt stilstaat, komt de zwarte stip nader. Den kijker er op richtend, kunnen we

HOEK VAN DEN TWEEDE BINNENHOF IN HET PRINSENHOF TE DELFT

het onbekende dra thuis brengen: het is een torenvalk — vrijwel de kleinste onzer inlandsche roofvogels — die hier op buit jaagt. Maar de oogst voor hem is uiterst schraal, of beter, er is in 't geheel niets te oogsten, daar de veldmuizen allen een goed heenkomen gezocht hebben in de tunnels en loopgraven onder de dikke, stroo-gele graspollen. ☞ Vreemd toch, maar het is net of de aanwezigheid van dit enkele valkje aan de vlakte plots een ander aspect geeft. Er wordt iets merkbaar van leven, iets dat het gevoel geeft van een gemeenschapsband. En voor een wijle is het of een helder zonnestraaltje door de grauwe somberheid priemt en iets in je doet vonken, waardoor je loskomt van die benauwende eenzaamheid. Edoch, het is slechts een flits, want het volgend oogenblik, als de torenvalk uit het gezichtsveld van den kijker is verdwenen, valt de eenzaamheid met verdubbelde kracht op je aan en zink je weer weg in het grauwe waas van vergetelheid. . . . ☞ Maar neen, ik wil mij niet aan deze sombere stemming overgeven, daarvoor is de schakeering in de natuur dan toch ook nog te veelzijdig. Met eenigen goeden wil en een beetje veine zal er allicht iets te beleven zijn. Daarom: moedig voorwaarts! ☞ Eenigen tijd later land ik bij een bevriende relatie. Op het erf is het een drukke bedoening van kakelende kippen, snaterende eenden, sjilpende musschen, alsmede driftig heen en weer dribbelende spreuwen: een bonte mengeling van veerenrijkdom. Met genoeg en aandacht volg ik de bewegingen van den troep. Doch het is alsof er iets dreigt, er hangt, dunkt mij, een geladen atmosfeer. Telkens richten zich de muizenkoppen der musschen en de dito lichaamsdeelen der spreuwen schuw omhoog. Wellicht jaagt in de buurt een roofvogel. Daar moet ik meer van hebben. Voorzichtig posteer ik mij in de nabijheid, zooveel mogelijk dekking zoekend tusschen een paar wagens. ☞ 'k Heb echter nog maar nauwelijks m'n schuilplaats betrokken, of ik word opgeschrikt

DE HISTORISCHE ZAAL IN HET PRINSENHOF TE DELFT

JONGE VOLWASSEN TORENVALKEN

door snorrende vlerken en jammerlijke kreten. Vóór mij speelt zich in een ongelooflijk korten tijd een tragedie af, die aan een kwiek vogelleven den hals kost. Een torenvalk is als een meteor tusschen de ranke wieden geploft, heeft bliksemsnel den scherpen klauw uitgeslagen en — voor ik goed en wel kan realiseeren wat er gaande is — een spreek van den grond gelicht. ☼ Kermend, neen, akelig klagend klinkt het geluid van den grijs gespikkelden pepend over het erf, doch de roode jager kent geen pardon: triomfantelijk wordt de buit meegevoerd. Een eind verder strijkt hij met het slachtoffer neer. De gevangene doet nog een poging om te ontsnappen, maar het baat weinig. De ijzere greep van den machtigen klauw omsluit het broze spreeklichaam en het is vrij zeker dat de halswervels hierbij gekraakt worden. Tenminste, de spreek ligt spoedig zieltogend terneer. Even kijkt de roover rond. Als hij de lucht „zuiver waant”, begint hij zijn appetijtelijken arbeid. Met felle slagen drijft hij den scherpen bek in het nog warme lichaam van zijn slachtoffer. Woest scheurt hij de reepen vleesch van de beenderen, zoodat de veeren als sneeuwvlokken in het rond stuiven. Deze vrijbouter verstaat zijn vak. In een minimum van tijd is het „karweitje” opgeknapt. ☼ Voldaan en zelfgenoegzaam laat hij zijn blik over het erf gaan. Niets schijnt echter zijn belangstelling gaande te maken, want spoedig veert hij op en drijft stilaan heen. ☼ Met den kijker oog ik hem na, maar dra is hij achter de boomen verdwenen. Wie weet heeft hij, de jager zonder akte, kans gezien in den loop van den dag nogmaals een stuk „wild” te slaan: zijn aard en aanleg doet althans het ergste vreezen. Maar daarvoor is hij ook een carnivoor!

VAN EEN EERTIJD HEILIGE VRUCHT

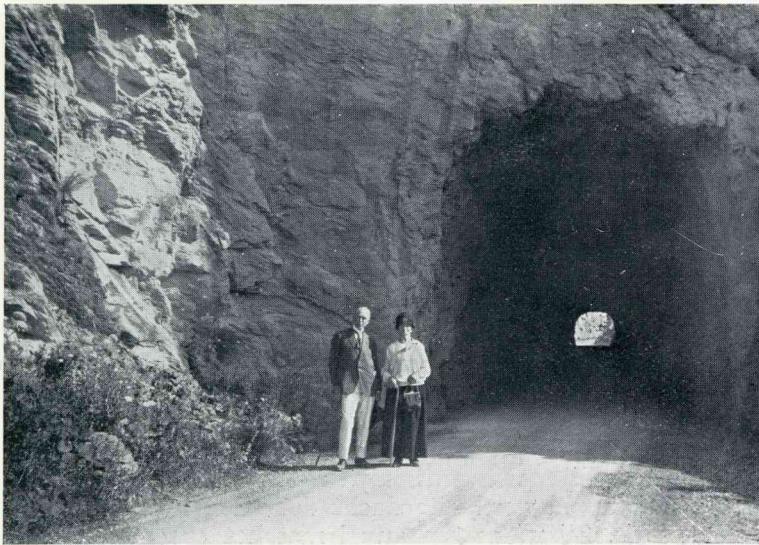
DE APPEL IN VOLKSGELOOF EN SAGE

MET man en macht werkt men thans in Duitsland in den boomgaard om zooveel mogelijk den buitenlandschen invoer van appelen vóór te zijn”. ☼ Aldus het onder-

schrift bij een den vorigen herfst in een weekblad verschenen foto. Dit bracht er ons toe om eens iets te vertellen van de vrucht, die eenmaal „heilig” was, en het symbool van liefde. ☼ De appel, gegeten door jong en oud, rijk en arm, heeft een zeer lang verleden achter zich; de meeste hedendaagsche soorten danken wij aan de Romeinen, waar hij, evenals bij de Grieken, het beeld der liefde was en gewijd aan de godin Venus. ☼ Gouden appels bezorgden Hippomenes de zegepraal over Atalante, de dochter van Schoeneus, koning van Scyros, die beroemd was om haar bekoorlijkheid en om haar vlugheid. Atalante wilde alleen trouwen met dengene, die haar overwinnen zou in den wedloop. Een zware eisch van de snelvoetige schoone, die over een korenveld loopen kon, zonder dat de aren zich bogen. Hippomenes echter liet een gouden appel, dien hij van Aphrodite ontvangen had, vallen en Atalante onderbrak haar loop en raapte de prachtige vrucht op. Hippomenes snelde haar toen voorbij en won den kamp en de hand van de schoone. ☼ De twistappel werd uitgedacht door de godin der tweedracht, Eris. Zij wierp een appel met het opschrift „Voor de schoonste” in koning Peleus’ schitterende feestzaal op den bruiloft van Peleus en Thetis; drie godinnen, Juno, Minerva en Venus maakten er aanspraak op. Een lastig geval voor Jupiter, den opperste der goden. Hij voerde echter de drie najverigen naar het Ida-gebergte, waar Paris aan de laatstgenoemde der drie mededingsters den appel toeweest. Iets, wat de twee teleurgestelden den ondergang van Troje, Paris’ rijk, deed zweren en volvoeren, „want”, zegt de dichter Vergilius: „diep in haar ziel bleef wrokkten het oordeel van Paris en de hoon van het versmiden harer schoonheid”. ☼ Door den bijbel en het verhaal van het Paradijs wordt de appel in enkele volkssagen met den duivel-verleider in verband gebracht. ☼ Heilig was de appelboom bij de Germanen; men plantte den boom zoo dicht mogelijk bij het huis, want Donar’s bliksem ontzag altijd het gewijde hout. Bij hun hemelsche maaltijden gebruikten de Germaansche goden en andere Walhalla-bewoners steeds dit frische fruit. ☼ Het door Karel den Groote vernietigde beeld der godin Freja te Maagdenburg droeg een myrtenkrans op het hoofd, op de borst een brandende fakkel, in de rechterhand een voorstelling der aarde en in de linker drie gouden appels. Achter de godin stonden drie gesluerde maagden, die eveneens een appel in de hand hielden. ☼ Er is een oude Rijnsage bekend, waarin verhaald wordt, hoe de derde zoon van Karel den Groote, Lodewijk de Vrome, die keizer van Duitschland was van 814—840, door middel van een appel de gehoorzaamheid zijner zonen Pepijn, Lodewijk en Lotharius op de proef stelde. Den ondeugenden Pepijn werd niets, den gehoorzamen Lodewijk het Frankische rijk, den gewilligen Lotharius de keizerskroon toegezegd, omdat de twee laatsten knielend een appelschijfje uit ’s vaders hand aannamen. Pepijn evenwel weigerde te gehoorzamen: hij noemde het kinderachtige aanstellerij van zijn vader. ☼ Het is verklaarbaar, dat deze vrucht in den loop der eeuwen in het volksgeloof een groote plaats heeft ingenomen. Verscheidene gebruiken houden verband of met de

TORENVALK OP DEN HORST BIJ ZIJN PASGEBOREN JONGEN

AAN DE AXENSTRASSE BIJ HET VIERWALDSTÄTTER
MEER IN ZWITSERLAND

vrucht of met den boom zelf. Zoo heerscht heden ten dage in Mecklenburg nog een zg. appelbijgeloof. Wie b.v. op Nieuwjaarsmorgen appels eet, zal evenveel zweren krijgen als hij vruchten verorberd heeft. Op Pinksteren eet men er (ook in West-Prusen) stilzwijgend een appel vóór zonsopgang om het geheele jaar bevrijd te blijven van de koude koorts. Een appelschil, die heel blijft, beteekent geluk. ☞ In Aargau plant de vader bij de geboorte van zijn kind een appelboom. Met het al of niet gedijen van den boom hangt voor- en tegenspoed samen in het leven van den jonggeborene. De eerste vrucht van den boom mag uitsluitend de vader des huizes plukken, anders draagt de boom niet meer, en dan zal het droevig met de toekomst van het kind gesteld zijn. ☞ In 't Britsche graafschap Somerset gelooft het landvolk, dat appels, in een der nachten tusschen 25 December en 5 Januari gevonden, onderweg in goud veranderen, maar slechts dán goud blijven, als de vinder weet te zwijgen, want zoodra hij dat niet van zins is, keeren de vruchten in den oorspronkelijken staat terug. ☞ In Herzegowina is het de gewoonte, dat een bruid appels onder de kinderen strooit; in Kroatië werpt zij de vrucht over het hoofd van den bruidegom, terwijl in Dalmatië de bruid op haar trouwdag met appels is getooid. ☞ Om zijn bolvorm geldt de appel als symbool der volmaaktheid, en dient hij tot afbeelding der aarde. De appel met een kruis erop is het teken der heerschappij: de rijksappel. Alexander de Groote zou van het goud, buitgemaakt in de door hem veroverde rijken, den eersten rijksappel hebben laten vervaardigen. Later zou het kostbaar kleinood in het bezit van een der Drie Koningen uit het Oosten gekomen en door dezen aan het Kindeke Jezus zijn aangeboden. Dit raakte den appel even aan en hij vergruizelde, ten teken, dat de macht van het aardsche voortaan zwichten zou voor die van het hemelsche. ☞ Besluiten wij dit „appelpraatje” met eraan te herinneren, dat de appel in vele spreekwoorden voorkomt, als:

Een appeltje voor den dorst bewaren;
De appel valt niet ver van den stam;
Een appeltje met iemand te schillen hebben;
Door den zuren appel heen bijten;
Iemand liefhebben als den appel van zijn oog;
Iets voor een appel en een ei verkoopen;
Eén rotte appel in de mand, maakt al het gave fruit te schand;

Gezien zijn als een rotte appel bij een groenvrouw.

☞ Er zijn er nog meer. Denkt U maar eens even na, dan zal 't U ook duidelijk worden, dat de appel, symbool van de vruchtbaarheid, in volksgeloof en sage, steeds een voorname rol gespeeld heeft, en dat hij tot onze meest populaire vruchten behoort. K.

DE OUDE KENNIS *(Slot van bladz. 129)*

WEDEROM stak Dmitri daarop zijn arm door dien van Barchoff en zelfs toen de voordeur geopend was, liet hij nog niet los. ☞ Zoo stonden beiden amicaal in de hel verlichte deuropening en nogmaals begon Anichkin breedspakig te worden, terwijl hij zijn gastheer kameraadschappelijk op de schouders klopte. ☞ In-

tusschen had hij een isvostchik aangeroepen en nadat hij voor het laatst hem demonstratief de hand had geschud, stapte hij langzaam en met afgemeten tred in het voertuig, dat daarna snel wegreed. ☞ Den volgenden morgen reeds vroegtijdig bevond Barchoff zich in het hoofdkwartier der Tscheka te Smolny om te informeeren of daar wellicht een zekere Dmitri Andrejewitch Anichkin bekend was. ☞ Verwonderd zag de chef der politie hem aan. ☞ „Mijn agenten meenden hem reeds enkele dagen te volgen”, lichtte deze hem in, „maar plotseling zijn ze het spoor bijster geraakt. Het bleek namelijk, dat de persoon, dien ze voor den beruchten Anichkin hielden, een goede bekende van U was, want hij is tegen etenstijd bij U gekomen en toen enkele uren gebleven. Uzelf hebt hem naderhand uitgelaten en als van een goeden kennis afscheid genomen...” ☞ „Zoo is het ook. Dit was een oude kennis”, antwoordde Barchoff bedachtzaam. „Hij sprak me onder meer over dien Anichkin en nu kwam ik eens informeeren, of die hier bekend was”, zoo besloot hij en nam, om voor verdere eventueele lastige vragen gevrijwaard te zijn, snel afscheid... v. S.

OLYMPIA

DOOR EDWARD B. KOSTER

De zuil staat eenzaam in 't omschuttend groen,
Het oud-verweerde tusschen groene loten;
Wat is uit gindschen stylobaat gesproten?
Hibiscus, in het heerlijke seizoen.

't Is voorjaar en de luwte van den noen; —
Al geeft de windbazuin nog enk'le stooten
Die kouder klinken, toch van lente omvloten
Ligt hier der oudheid ongerept plantsoen.

Hier troonden Zeus en Hera. Dichte scharen
Van Grieken stroomden naar deze altis saam
En eerden hun gebieders met hun gaven.

Hoe edel is hier alles. Waar wij staren
Treff ons de macht van beider goden naam,
Hier bij de heil'ge olijven en de agaven.

ALLEENSTAANDE ZUIL VAN HET HERAIION TE
OLYMPIA